Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Каракашлинская основная общеобразовательная школа»
Ютазинского муниципального района Республики Татарстан

РАССМОТРЕНО
Протокол заседания ШМО учителей
начальных классов
от 18.08.2020г. №1
Руководитель
________Нагимова И.С.
подпись

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора
по учебной работе
________Мугтасимова З.Н.
«18 »августа 2020г

УТВЕРЖДАЮ
директор МБОУ
« Каракашлинская ООШ»
________З.М.Шарафеева
Приказ № 71 от
«18» августа 2020г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета

«ПО ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ НА РОДНОМ ЯЗЫКЕ»

для начального общего образования
уровень образования

Классы: 1-4
Срок освоения программы: 4 года
Период освоения: 2019 -2020 – 2022-2023

Составители: учителя начальных классов, работающих по УМК «Школа России»

Мугтасимова З.Н., Ахметова Э.Ф., Мурасова Г.Р., Нагимова И.С..

ПРИНЯТА на заседании
педагогического совета
протокол № 1 от
«18» августа 2020 г.

2020 г.

Аңлатма язуы

Программа түбәндәге норматив документларга нигезләнеп язылды:

1. “Россия Федерациясендә мәгариф турында” Федераль Закон, 2012. “Мәгариф турында” Татарстан Республикасы законы, 2013 ел.
2. ТР Ютазы муниципаль районының “Кәрәкәшле төп гомуми белем бирү мәктәбе” муниципаль юджет белем бирү учреждениясенең 2020-2021 нче уку елына кабул ителгән укыту планы
3. **Дәреслек:** Г.Сафиуллина,М.Гарифуллина.,Ә Мөхәмәтҗанова.,Ф.Хәсәнова 3 кисәктә Казан, “Мәгариф-Вакыт” нәшрияты

Укыту программаларында шәхси, предмет һәм метапредмет нәтиҗәләре.

Башлангыч сыйныфны бетергәндә укучы төп мәктәп программасын үзләштерергә әзер була, әдәбият һәм сәнгать өлкәсендә шактый белем туплый.
- текст өстендә эшли ала: кирәкле информацияне эзләп таба, урынлы куллана белә: дәреслектә иркен ориентлаша, берничә чыганактан мәгълүмат туплый, сүзлекләр белән эш итә, вакытлы матбугатка күзәтү ясый һәм мәктәп китапханәсе фондыннан файдалана;
- әдәбиятның сүз сәнгате булуына инана, мәгълүматлар туплый;
- әдәби әсәрләр аша әхлак нормаларының үтәлешенә ирешә;
- әдәби әсәрләрне анализлый, аларга дөрес бәя бирә белә.

“***әдәби уку”курсы программасы 1 нче сыйныфны тәмамлаганда түбәндәге нәтиҗәләргә ирешүне бурыч итеп куя.***
“***Сөйләм төрләре, укучы эшчәнлеге”бүлегендә:***
Укучылар өйрәнәләр:
- кычкырып укыганда индивидуаль темп белән йөгерек, иҗекләрне өзмичә сүзләп укырга;
- ишеткән, яисә сыйныфта укыган кыска әсәрләрнең эчтәлеген аңларга, төп мәгънәләрен әйтә белергә;
- текстның маркирланган өлешен эчтән укып, эчтәлеген аңларга;
- төрле авторларның 3-4 әсәрләрен ятлап укырга.

Укучы мөстәкыйль һәм парлы эшчәнлек барышында өйрәнергә мөмкинлек ала:
- дәреслекнең “Эчтәлек”битендә кирәкле әсәрләрне таба белергә;
- укылган әсәр буенча сораулар төзи, эчтәлеген сөйли һәм тексттан файдаланып сорауларга җавап бирә белергә.

“***Әдәби пропедевтика”бүлегендә***
укучылар өйрәнәләр:

• проза әсәрләрен шигъри әсәрләрдән аера белергә;
• фольклорның кече жанрларын (табышмак, санамыш, тизәйткеч, әйтешләр, уйдырмалар) аера белергә;
• әдәби текстта кабатлаулар, җөмлә төрләрен, тыныш билгеләрен, ритм һәм рифмаларны таба белергә.

Укучы өйрәнергә мөмкинлек ала:
• әкиятләрнең сюжет-композиция үзенчәлекләрен аерырга (чылбыр әкиятләрне аптыраткыч әкиятләрдән);
• кече фольклор әсәрләрендә төрлелекне тоемлый белергә (хикәя - әкият, бишек җырлары - әйтешләр).

“***Укучыларның иҗади эшчәнлеге” бүлегендә***

Укучылар өйрәнәләр:
• текстны укыганда дөрес интонация, уку темпын сайлап, паузалар белән укый белергә;
• әдәби әсәрләрне укыганда текст кырындагы маркировкага нигезләнеп (төсле полоскалар) рольләргә бүленеп, чылбыр рәвешендә укый белергә;
• әсәргә ясалган иллюстрациягә туры килгән өлешне тексттан таба белергә.

Укучы өйрәнергә мөмкинлек ала:
• кече фольклор жанры әсәрләрен практик өйрәнергә **(**табышмак, санамыш, тизәйткеч, әйтешләр, уйдырмалар)**,** аларны мимика, хәрәкәтләр белән бирә белергә;
• “Музей йорты” бүлегендә (Рәссам Фәридә Ризаева күргәзмәсе) иллюстрацияләрне табып, дәреслекнең кайсы текстына туры килүен ачыкларга, текстның иллюстрация белән ни дәрәҗәдә туры килүен ачыкларга.

1 нче сыйныфны тәмамлаганда универсаль укыту гамәлләре формалаштыруда көтелгән нәтиҗәләр

Гомуми танып белү эшчәнлеге өлкәсендә

укучылар өйрәнәләр:
• Дәреслектә җиңел ориентлашырга, дәреслекнең шартлы билгеләрен төгәл белергә, тексттагы аерым өлешләрне, юлларны, сүзләрне табарга, дәреслек ахырында бирелгән бүлек белән эшли, кирәкле иллюстрацияне таба белергә;
• дәрестә кимендә ике чыганак (дәреслек һәм мөстәкыйль эш дәфтәре яки дәреслек һәм хрестоматия**)** белән эшли белергә;

Коммуникатив эшчәнлек өлкәсендә:

укучылар өйрәнәләр:
• партадашы белән эшли, эшләрне үзенә һәм иптәшенә куша белә, үзенә тапшырылган эшне башкара, үзбәя бирә, иптәше эшләгән эшнең нәтиҗәсе белән кызыксына белергә;
• чылбыр рәвешендә укырга (текст кырындагы шартлы билгеләрне куллана);
• әсәрләрне чагыштыра, нәтиҗә ясарга;

Уку эшчәнлеген бәяләү, үзбәя өлкәсендә

Укучы өйрәнергә мөмкинлек ала:
• сорауларга җавапны төрлечә биреп булуын аңлый;
• текст өстендә эшләү аша җавапларны таба, дөрес җавапны билгели, дәлилли ала**.**

“Әдәби уку”курсы программасы 2 нче сыйныфны тәмамлаганда түбәндәге нәтиҗәләргә ирешүне планлаштырыла.

“***Сөйләм төрләре, укучы эшчәнлеге”бүлегендә:***

Укучылар өйрәнәләр:

• сүзләрне укыганда төгәл, дөрес әйтеп укырга, уку тизлеген арттыра барырга;
• текст белән беренчел танышканда эчтән укырга, терәк сүзләрне эзләп табып, кирәкле өзек белән танышырга;
• үз фикерен белдерү өчен кыска монологлар төзергә, укытучы сорауларына тулы җавап бирергә;
• укытучыны, сыйныфташларын тыңларга, сорауларга җавап биргәндә иптәшләрен кабатламаска, үз фикерләрен төгәл әйтә белергә;
• 2-3 татар, рус классикларының исемен әйтергә;
• дәреслектә танышкан 2-3 хәзерге заман язучылары яки шагыйрьләрен , алар язган әсәрләрне әйтергә, эчтәлеген сөйләргә;
• үзенең яраткан авторы турында, аның әсәрләре турында сөйли белергә;
• бирелгән текстның темасын, төп мәгънәсен ачыкларга (укытучы ярдәме белән);
• аңлашылмаган сүзләрнең мәгънәләрен Аңлатмалы сүзлектән ачыкларга;
• әсәр геройларына характеристика бирергә.

Мөстәкыйль, парлы, төркемнәрдә эшләгәндә укучылар эшләргә өйрәнергә мөмкинлек ала:

• укытучы укыган текстны аңлый, үз фикерен белдерә;
• “Серле ачкыч” мәктәп клубына хат яза;
• укыган әсәргә үз фикерен белдерә ала;
• төрле авторларның 6-8 шигырен яттан укый ала;
• китапханәдән китаплар сайлаганда кирәкле әсәрне “Эчтәлек ” битеннән эзли belә;
• теманы өйрәнгәндә охшаш текстларны, бер үк автор әсәрләрен хрестоматиядән эзләп таба ала;
• укылган тексттан өземтәләр китереп сорауларга җавап бирә.

“Әдәби пропедевтика” бүлеге

Укучылар өйрәнәләр:

• тылсымлы әкиятләрне хайваннар турындагы әкиятләрдән аерырга;
• тылсымлы әкиятләрнең үзенчәлеген ачыкларга;
• әкият һәм хикәяне аерырга;
• әсәрдә сурәтләү чараларын табарга (чагыштырулар, капма-каршылык, кабатлаулар, җанландыру һ.б);

Укучы өйрәнергә мөмкинлек ала:

• Автор әсәрләрендә фольклор элементларының чагылышын , әкиятләрнең сюжет-композиция үзенчәлекләрен ачыклый;
• әдәби әсәрләр һәм фолҗклор арасындагы чикнең сыгылмалылыгын билгели (хикәядә әкият элементлары , тылсымлы әкияттә-хайваннар турындагы әкият элементлары чагылышы);
• табигатьне шагыйрь күзлегеннән карап танып белә.

“***Укучыларның иҗади эшчәнлеге” бүлегендә***

Укучылар өйрәнәләр:
• укылганның эчтәлеген аңларга, интонация, уку темпын сайларга, паузалар белән укырга;
• әдәби текстны дәреслек битендәге маркировка белән дөрес итеп рольләргә бүлеп, чылбыр рәвешендә укырга;
• программада каралган текстларны аңлап укырга һәм эчтәлеген сөйләргә.
Мөстәкыйль, парлы, төркемнәрдә эшләгәндә укучылар өйрәнергә мөмкинлек ала:
• шигъри һәм проза әсәрләрен сәнгатьле укый, текстка карата үз мөнәсәбәтен белдерә;
• дәреслектә бирелгән иллюстрацияләрне, “Музей йорты”ндагы картиналарны карап, әдәби текстлар белән чагыштырып, уртак һәмт аермалы якларын таба;
• әдәби һәм сәнгать әсәрләре турында телдән сөйләм төзи.

2 нче сыйныфны тәмамлаганда универсаль укыту гамәлләре формалаштыруда көтелгән нәтиҗәләр

Гомуми танып белү эшчәнлеге өлкәсендә
укучылар өйрәнәләр
• сүзлекләр белән эш итәргә, кирәкле сүзне эзләп табарга, мәгънәсен ачыкларга;
• дәреслектә ориентлашырга, текстны эзләгәндә “Эчтәлек” бите белән эшли белергә;
• берничә төрле информация чыганаклары белән эшли белергә (дәреслек, мөстәкыйль эш дәфтәре, хрестоматия, сүзлекләр, иллюстрацияләр)
Коммуникатив уку гамәлләре өлкәсендә
укучылар өйрәнәләр:
• партадашы белән эшли белергә, һәркемгә эш бүлешергә, үз эшчәнлеген, иптәшенең башкарган эшен тикшерергә**;**
• чылбыр рәвешендә эш итәргә;
• ике төрле караш булганда бер фикергә килә белергә;
• әсәр геройларының фикерләрен таба белергә.
Контроль һәм үзконтроль өлкәсендә
Укучылар өйрәнергә мөмкинлек ала;
• әйтелгән фикерне раслау өчен, тексттан өземтәләр китерергә;
• төрле фикерләрнең нәрсәгә таянуын ачыкларга.
“***Әдәби уку”курсы программасы 3 нче сыйныфны тәмамлаганда түбәндәге нәтиҗәләргә ирешүне планлаштырыла.***
“***Сөйләм төрләре, укучы эшчәнлеге”бүлегендә:***
Укучылар өйрәнәләр:
• сүзләрне укыганда төгәл, дөрес әйтеп укырга, уку тизлеген арттыра барырга;
• текст белән беренчел танышканда эчтән укырга, терәк сүзләрне эзләп табып, кирәкле өзек белән танышырга, өзекне сайлап укырга;
• “Серле ачкыч” мәктәп клубы белән эшчәнлекне дәвам итәргә, алынган хатларны укып дөрес бәяләргә;
• укытучыны, сыйныфташларын тыңларга, сорауларга җавап биргәндә иптәшләрен кабатламаска, үз фикерләрен төгәл әйтә белергә;
• төрле авторларның 6-8 әсәрен яки алардан өзекне яттан сөйләргә;

• дәреслектә танышкан әсәрләрнең кайсы язучыныкы яки шагыйрьнеке икәнен, алар язган әсәрләрне әйтергә, эчтәлеген сөйләргә;
• үзе яраткан автор, аның әсәрләре турында сөйли белергә;
• бирелгән текстның темасын, төп мәгънәсен ачыкларга, авторның үз героена мөнәсәбәтен ачыкларга;
• аңлашылмаган сүзләрнең мәгънәләрен Аңлатмалы сүзлектән ачыкларга;
• әсәр геройларына характеристика бирергә;.

Мөстәкыйль, парлы, төркемнәрдә эшләгәндә, коллектив эш вакытында укучылар эшләргә өйрәнергә мөмкинлек ала

• мөстәкыйль рәвештә тематик, жанрлар буенча җыентыклар төзи;
• уку өчен мөстәкыйль рәвештә китаплар сайлый, китап элементлары буенча эчтәлекне ачыклый;
• сайлап алган китапларын мөстәкыйль укый;
• сүзлекләр белән мөстәкыйль эш итә.

“**Әдәби пропедевтика” бүлеге**

Укучылар өйрәнәләр:

• тылсымлы, хайваннар турындагы әкиятләрне, мәсәлләрне , тормыш көнкүреш әкиятләрен аерырга;
• тормыш көнкүреш һәм тылсымлы әкиятләрнең үзенчәлеген ачыкларга;
• әкият һәм хикәяне аерырга;
• әсәрдә сурәтләү чараларын табарга (чагыштырулар, капма-каршылык, кабатлаулар, җанландыру һ.б);

Укучы өйрәнергә мөмкинлек ала:

• хайваннар турындагы әкиятләрнең кайчан килеп чыгышы ;турында фикерли ала;
• .төрле халыклар әкиятләрендә йөремсәк сюжет булуын ачыклый

“***Укучыларның иҗади эшчәнлеге” бүлегендә***

Укучылар өйрәнәләр:

• укылган әсәрнең эчтәлеген аңларга, интонация, уку темпын сайларга, паузалар белән укырга;
• әдәби текстны дәреслек битендәге маркировка белән дөрес итеп рольләргә бүлеп, чылбыр рәвешендә укырга;
• әсәрләр буенча инсценировкалар әзерләгәндә катнашырга.

Мөстәкыйль, парлы, төркемнәрдә эшләгәндә укучылар эшләргә өйрәнергә мөмкинлек ала:

• шигъри һәм проза әсәрләрен сәнгатьле укый, текстка карата үз мөнәсәбәтен белдерә;
• дәреслектә бирелгән иллюстрацияләрне, “Музей йорты”ндагы картиналарны карап, әдәби текстлар белән чагыштырып, уртак һәмт аермалы якларын таба;
• әдәби һәм сәнгать әсәрләре турында телдән сөйләм төзи.

3 нче сыйныфны тәмамлаганда универсаль укыту гамәлләре формалаштыруда көтелгән нәтиҗәләр

Гомуми танып белү эшчәнлеге өлкәсендә

укучылар өйрәнәләр

• сүзлекләр белән иркен эш итәргә, кирәкле сүзне эзләп табарга, мәгънәсен ачыкларга;

• дәреслектә ориентлашырга, шартлы билгеләрне яхшы белергә, текстны эзләгәндә “Эчтәлек” бите белән эшли белергә, төс белән аерылган текст фрагментларын табарга, махсус билгеләнгән информацияләр белән эш итәргә;
• текст өстендә эшләргә, тема һәм төп мәгънәне ачыкларга,
• берничә төрле информация чыганаклары белән эшли белергә (дәреслек, мөстәкыйль эш дәфтәре һәм хрестоматия, дәреслек һәм сүзлекләр, иллюстрацияләр һәм картиналар, комплектта булган башка дәреслекләр (әйләнә-тирә дөнья), китапханәдән алынган китаплар, Интернет материаллары.

Укучылар өйрәнергә мөмкинлек ала:

• җыентыкларның төзелеш алгоритмын өйрәнә: монографик, тематик (терминнар кулланылмый)

Коммуникатив уку гамәлләре өлкәсендә

укучылар өйрәнәләр:

• партадашы белән кечкенә һәм зур төркемнәрдә эшли белергә, һәркемгә эш бүлешергә, үз эшчәнлеген, иптәшенең башкарган эшен тикшерергә;
• ике төрле караш булганда бер фикергә килә белергә;
• әсәр геройларының фикерләрен таба белергә, үз фикерен әйтергә һәм башка фикерләр белән уртак нәтиҗәгә килергә.

Контроль һәм үзконтроль өлкәсендә

Укучылар өйрәнергә мөмкинлек ала;

• әйтелгән фикерне раслау өчен, тексттан өземтәләр китерергә, соңгы нәтиҗәнең дөреслегенә инанырга.;

“***Әдәби уку”курсы программасы 4 нче сыйныфны тәмамлаганда түбәндәге нәтиҗәләргә ирешү планлаштырыла..***

“***Сөйләм төрләре, укучы эшчәнлеге”бүлегендә:***

Укучылар өйрәнәләр:

• укуның төрле формаларыннан файдаланырга: эчтән, кычкырып, сайлап, рольләргә бүлеп укырга;
• текст белән беренчел танышканда эчтән укырга, терәк сүзләрне эзләп табып, кирәкле өзек белән танышырга, өзекне сайлап укырга, текстның темасын һәм төп мәгънәсен ачыкларга, әсәрне мәгънәви кисәкләргә бүлә, план төзи, әсәрнең эчтәлеген кыскача һәм тулысынча сөйли белергә;
• “Серле ачкыч” мәктәп клубы белән эшчәнлекне дәвам итәргә, алынган хатларны укып дөрес бәяләргә һәм җавап хаты язарга;
• укытучыны, сыйныфташларын тыңларга, сорауларга җавап биргәндә иптәшләрен кабатламаска, үз фикерләрен төгәл әйтә белергә;
• төрле авторларның әсәрләрен яки алардан өзекне яттан сөйләргә, укытучы яки иптәшләренең төзәтүләрен тыныч кабул итәргә, ;
• дәреслектә танышкан әсәрләрнең кайсы язучыныкы яки шагыйрьнеке икәнен, алар язган әсәрләрне әйтергә, эчтәлеген сөйләргә;
• 2-3 балалар газетасы яки журналы турында сөйли белергә;
• бирелгән текстның темасын, төп мәгънәсен ачыкларга, авторның үз героена мөнәсәбәтен аңлатырга;
• тематик, монографик һәм төрле жанрлар буенча җыентыклар төзергә, әсәргә аннотация язарга;
• әсәр геройларына характеристика бирергә;.
• төрле чыганаклардан мәгълүматлар тупларга;

• китапханәдә укытучы тәкъдим иткән китапны эзләп табарга.

“**Әдәби пропедевтика” бүлеге**
Укучылар өйрәнәләр:
• халык иҗаты һәм автор әсәрләре турында тулы кузаллау булдырыла, халык иҗаты әсәрләрен автор әсәрләреннән аера белергә;
• әсәрдә сурәтләү чараларын табарга (чагыштырулар, капма-каршылык, кабатлаулар, җанландыру һ.б);
Укучы өйрәнергә мөмкинлек ала:
• мифлар, төрле халыклар әкиятләрендә аларның бирелешен өйрәнә;
• .төрле халыклар әкиятләрендә географик һәм тарихи атамаларның бирелешен ачыклый;
• язучыларның иҗат биографияләре белән таныша;
“***Укучыларның иҗади эшчәнлеге” бүлегендә***
Укучылар өйрәнәләр:
• укылган әсәрнең эчтәлеген аңларга, интонация, уку темпын сайларга, паузалар белән укырга;
• әдәби текстны дәреслек битендәге маркировка белән дөрес итеп рольләргә бүлеп, чылбыр рәвешендә укырга;
• әсәрләр буенча инсценировкалар әзерләгәндә катнашырга, үзе дә иҗат итәргә(хикәя, шигырь, мәсәл, мәкалә һ.б.).
Мөстәкыйль, парлы, төркемнәрдә эшләгәндә укучылар эшләргә өйрәнергә мөмкинлек ала:
• шигъри һәм проза әсәрләрен сәнгатьле укый, текстка карата үз мөнәсәбәтен белдерә;
• дәреслектә бирелгән әдәби, сынлы сәнгать, музыкаль әсәрләр, иллюстрацияләр турында иптәшләре белән сөйләм төзи.
• әдәби һәм сәнгать әсәрләре турында телдән һәм язма сөйләм төзи.

4 нче сыйныфны тәмамлаганда универсаль укыту гамәлләре формалаштыруда көтелгән нәтиҗәләр

Гомуми танып белү эшчәнлеге өлкәсендә
укучылар өйрәнәләр
• дәреслектә бирелгә текст, сүзлекләр белән иркен эш итәргә, кирәкле сүзне эзләп табарга, мәгънәсен ачыкларга;
• дәреслектә ориентлашырга, шартлы билгеләрне яхшы белергә, текстны эзләгәндә “Эчтәлек” бите белән эшли белергә, төс белән аерылган текст фрагментларын табарга, махсус билгеләнгән информацияләр белән эш итәргә;
• текст өстендә эшләргә, тема һәм төп мәгънәне ачыкларга, вакытлы матбугат белән эшләргә,
• берничә төрле информация чыганаклары белән эшли белергә (дәреслек, мөстәкыйль эш дәфтәре һәм хрестоматия, дәреслек һәмсүзлекләр, иллюстрацияләр һәм картиналар, комплектта булган башка дәреслекләр (әйләнә-тирә дөнья), китапханәдән алынган китаплар, Интернет материаллары.
Коммуникатив уку гамәлләре өлкәсендә
укучылар өйрәнәләр:
• партадашы белән кечкенә һәм зур төркемнәрдә эшли белергә, инсценировкалар вакытында төрле рольләрне башкара белергә;

• ике төрле караш булганда бер фикергә килә белергә,үз фикерен әсәрдән өзекләр белән ныгытырга, иптәшләре җавапларын игътибар белән тыңларга;
• әсәр геройларының фикерләрен таба белергә, үз фикерен әйтергә һәм башка фикерләр белән уртак нәтиҗәгә килергә.

Контроль һәм үзконтроль өлкәсендә

укучылар өйрәнергә мөмкинлек ала;

• әйтелгән фикерне раслау өчен, тексттан өземтәләр китерергә, соңгы нәтиҗәнең дөреслегенә инанырга, җавапларга үзбәя бирә белергә һәм иптәшләренең җавапларын бәяләргә.;

Укыту фәненең уку планында тоткан урыны.

Әдәби уку филология фәннәре өлкәсенә керә.

I сыйныф – 1 сәгать – 33 сәгать;

II сыйныф – 1 сәгать – 34 сәгать;

III сыйныф – 1 сәгать – 34 сәгать;

IV сыйныф – 1 сәгать – 34 сәгать.

Барлыгы 135 сәгать.

1 сыйныф

№	Төп темалар	Сәгать саны
1	Телдән әзерлек чоры.	2 сәгать
2	Әлифба чоры.	23 сәгать
3	Әлифбадан соңгы чор. Әдәби уку.	8 сәгать
	Барлыгы.	33 сәгать

Уку предметының эчтәлеге.

Әзерлек чоры. (2 сәг)

Әкият текстын тыңлау. Иллюстрацияләрнең (рәсемнәрнең) текст өлешләре белән бәйләнешен (мөнәсәбәтен) ачыклау. Әкият эчтәлеген сөйләү.

Балаларда текст турында, беренчедән, мәгънә ягыннан үзара бәйләнгән һәм хәбәр итү интонациясе белән әйтелә торган, якынча тәмамланган фикерне белдерүче, билгеле бер эзлеклелектә килгән сүз һәм җөмләләр җыелмасы буларак, икенчедән, нәрсә турында да булса хәбәр итүче һәм ишетеп, күреп зиһенгә алына торган мәгълүмат буларак башлангыч күзаллау булдыру. Иллюстрация темасы буенча җөмләләр төзү. Конкрет җөмләләр белән текстның график моделе арасындагы мөнәсәбәтне ачыклау. Рәсем белән бирелгән хикәяне исемләү (исем кушу). Текст төзү элементлары. Тәкъдим ителгән график моделе буенча хикәя эчтәлеген сөйләү.

Укылган текст эчтәлеге буенча бирелгән укытучы сорауларына җавап бирү. Текст эчтәлеген сайлап алып сөйләү, шигырь ятлау.

Телнең структур берәмлеге буларак сүз турында башлангыч күзаллау булдыру. Басма хәрефләрнең элемент-өлгеләре белән танышу

Әлифба чоры. (23 сәг)

Сузык [а, ә, ы, э, и, у, ү, о, ө] авазларының сүздә төрле позициядә килгән һәм аерым кулланылган очрактагы артикуляцияләрен ныгыту. Сузык авазларны аеру күнегүләре. Иҗек ясау процессында сузыкларның роле. Сүз кисәге буларак иҗек турында белешмә. График схема буенча сузык авазны әйткәндә, сузыкка басым куеп әйтү. Сүзнең график схемалары буенча сүзне көйләп,иҗекләргә бүлеп салмак һәм орфоэпик дөрес уку. Сүзнең иҗекләргә бүленешен дуга ярдәмендә билгеләү.

Схемада сузык авазны башта түгәрәк, соңыннан транскрипция билгесе белән билгеләү. Ишетелгән һәм әйтелгән сүзләр арасыннан өйрәнелә торган аваз кергән сүзне таный һәм аера белергә өйрәнү. Өйрәнелгән сузык аваз кергән сүзләр сайлау.

Элемент-өлге ярдәме белән басма хәрефләр төзү һәм аларның формаларын үзләштерү. Хәреф турында авазның тышкы билгесе, ягъни «киеме» буларак образлы күзаллау булдыру.

Укытучы укыган текстны тыңлау, эчтәлеген аңлау, куелган сорауларга җавап табу, ишетеп кабул ителгән текстның эчтәлеген тулысынча яки сайлап сөйләү.

Парсыз сонор тартык авазлар

[м, н, л, р, й, ң] сонор тартык авазлары. Бирелгән авазларның артикуляциясе : үпкәдән килә торган һава агымы бер сөйләм органында, мәсәлән иреннәрдә, тешләрдә, тел алдында, тел уртасында, тел артында киртәгә яки тоткарлыкка очрый, бу авазларны әйткәндә тон өстенлек итә, шау катнаша гына. Шуңа күрә ул авазларны ярым сузыклар дип тә йөртәләр.

Калын һәм нечкә яңгырашлы сүзләрдә сонор тартык авазлар әйтелешен чагыштыру; язуда аларның калын яңгырашын калын сузык аваз хәрефләре (а, у, о, ы) белән (ма, му), нечкә яңгырашын нечкә сузык аваз хәрефләре (ә, и, ө, ү, э) белән белдерү. Сүздә һәр авазны аерып әйтү алымы. Рәсем һәм схема белән бирелгән сүзләргә аваз анализы. Анализлана торган сүз составына кергән аерым аваз артикуляциясе. Тартык авазларның яңгыраулыгын белдерүче билге — уртасында нокта булган квадрат белән билгеләү.

Чагыштыру өчен бирелгән сүзләрдәге (мал-мәл) авазларның аермалы билгеләренең мәгънә функциясенә ия булуын билгеләү.

Сонор авазларны белдерүче басма баш һәм юл хәрефләрнең формаларын үзләштерү. Ябык иҗекләрне (ай) һәм калын һәм нечкә яңгырашлы кушылмаларны (ма, мә, му, мү һ.б.), шулай ук парсыз тартык авазлар уртада һәм ахырда булган сүзләрне (май, малай) уку. Сүзләрне иҗекләп уку белән чагыштырып, орфоэпик уку һәм әйтү алымы.

Сүз башында һәм сүз уртасында |й] авазы

Я, е, ю хәрефләренең ике авазга [йа], [йә], [йы], [йә], [йу], [йү] билге булып килүләре: яра, ял, юл, куян, баян.

Аваз-хәреф схемаларын иҗекләп һәм орфоэпик дөрес итеп уку. Шартлы билгеләр һәм басма хәрефләр нигезендә сүзнең аваз формасын график формага күчерү процессын күзәтү.

Я, е, ю хәрефләрен куллану кагыйдәләрен үзләштерү. Бу хәрефләр кергән сүзләрне һәм иҗекләрне уку. Баш һәм юл басма хәреф формаларын төзү.

Яңгырау һәм саңгырау парлары булган тартыклар

Яңгырау һәм саңгырау тартыкларны калын һәм нечкә яңгырашын билгеләү: нечкәлек яңгырау, саңгырау ([д-т],[з-с],[г-к],[гъ-къ] һ.б.) парларның үзара мөнәсәбәтен ачыклау. Мәсәлән бар-бар, бар-пар һ.б. Өйрәнү тәртибендә басма хәреф формаларын үзләштерү.

Авазларында аерма булган сүзләрне, яңгырау һәм саңгырау тартык авазлардан башланган сүзләрне әйтеп карау, чагыштыру күнегүләре (бар-пар).

Аваз-хәреф схемалары нигезендә авазларны аеру, иҗекләр, сүзләр, текстлар уку.

Башлангыч сүзне һәм сүзнең авазын алмаштыру яки аваз өстәү юлы белән ясалган яңа сүзләрне (бур-бура-буран), шулай ук ике яктан да бертөрле укыла торган (ана) сүзләрне уку. Табышмаклар уку һәм аларның җавабын табу. Тизәйткечләр, санамышлар, үртәвечләр, өйрәнелә торган аваз булган халык мәкальләрен уку, истә калдыру һәм хәтер буенча сөйләү.

Аваз. иҗек.сүз.җөмлә һәм текст турында образлы күзаллау формалаштыру.

Аеру билгеләре булып торган ь һәм ъ тан соң [й] авазы

Язуда аеру билгеләре булып торган ь һәм ъ һәм сузык аваз хәрефләре ярдәмендә [й] авазының язуда бирелешен (ь+е, я, ю; ъ+е, ю, я) аңлату. (Я, е, ю хәрефләре алдындагы иҗек калын сүзләргә (алъяпкыч) ъ билгесе, алдагы иҗек нечкә сүзләргә (дөнья) ь билгесе куелуын аңлатыла).

Аеру билгеләре һәм сузык аваз хәрефләре белән белдерелгән [й] авазлы сүзләрнең аваз анализы. [Й] авазы кергән сүзләрнең аваз схемасын уку. аны хәреф формасына үзгәртү, соңыннан башта иҗекләп, аннан соң орфоэпик дөрес итеп уку.

Ь, ъ билгеләренең басма хәрефләрен төзү һәм аларның формаларын үзләштерү.

(Бу билгеләрнең [гъ], [къ] авазларының калынлыгын белдерү өчен дә кулланылуын аңлату (игътибар, тәкъдим). Калын [гъ] һәм [къ] авазлары булган сүзләрнең калынлыгын белдерү өчен язуда калын сузык аваз хәрефләре куланылуын, әйткәндә, иҗек нечкәлеген белдерү өчен, ахырдан ь билгесе куелуын ассызыклан үтәргә кирәк. Мәсәлән мәкаль сүзендә [къ] калын кече тел тартыгы, аның калынлыгын белдерү өчен к дан соң а язабыз, укыганда [мәкъәл] дип укыйбыз, икенче иҗекне нечкә итеп уку өчен сүз ахырына ь билгесе куябыз.)

Парсыз тарлык авазлар.

Парсыз [х, һ, щ, ц] тартыклар артикуляциясе. Бу авазларның характеристикасы. Парсыз тартык авазлар кергән иҗекләр һәм сүзләр, текстлар уку. Текстның эчтәлеген үзләштерү. Эчтәлеген сөйләү. Басма хәрефләрнең формаларын үзләштерү.

Әлифбадан соңгы чор (8 сәг)

Төрле жанрдагы текстларны аңлап уку күнекмәләрен формалаштыру. Текстагы «авыр» (озын һәм таныш булмаган) сүзләрне укыганда иҗекләп укырга мөмкин. Җөмләнең тыныш билгеләренә карап җөмләләр арасында тукталыш (пауза) ясау. Хикәяләү, сорау, тойгылы җөмләләрнең интонациясен бирү. Укылган текст буенча бирелгән сорауларга тулы җавап бирү. сайлап алып эчтәлеген сөйләү, текстның башын, ахырын үзгәртү, аңа яңа исем бирә белү күнекмәләренә ия булу.Текстның 1) башлам (вакыйга нәрсәдән башалана). 2) төп өлеш (катнашучы-геройлар белән нәрсә була), 3) йомгаклауга (нәрсә ничек тәгәлләнә) туры килә торган кисәкләрен табу һәм уку. Текста сурәтләнгән вакыйгаларга укучы баланың һәм авторның мөнәсәбәтен белдерә белү.

Әдәби укуга 2 нче сыйныфта укыту планында атнага 1 сәгать вакыт бирелгән, программа 34 сәгатькә исәпләп төзелде.

№ п/п	Бүлек исеме	Сәгатьләр саны
1	Белдекле Керпедә кунакта	9
2	Белмәмештә кунакта	3
3	Укымышлы Ябалак янында	2

4	Аю өнендә	3
5	Күрү ноктасы	10
6	Балалар газета-журналлары	1
7	Шагыйрь өчен табигать-серле һәм җанлы дөнья	4
8	Кызык һәм көлкеле хәлләр	2
Барлыгы		34

Программа эчтәлеге

1. Белдекле Керпедә кунакта (9 сәгать)
Хайваннар турында әкиятләр. Әкиятләр турында гомуми күзаллау булдыру. Татар халык әкиятләрендәге төп герой белән башка халыклар әкиятләрендәге төп герой арасындагы охшаш һәм аермалы яклар. Геройларның характеры. Россия халыклары әкиятләре.
Тылсымлы әкиятләр. Җирдәге һәм тылсымлы дөньяны чагыштыру. Тылсымлы предметлар (эченнән гаскәр чыга торган таяк, төрле ашамлыклар тулы тырыс, хәзинәсе бер дә кимеми торган сумка, кеше күзенә күрсәтми торган бүрек,җилән, зур атлата торган итек, дошманны кырып сала торган кылыч һ.б.), герой куллана торган тылсымлы әйберләр: тарак,көзге, кайрак, балдак. Тылсымлы булышчылар (җәнлекләр: әтәч, бүре, аю, куян, шулай ук убырлы карчык һ.б.), тылсымлы төсләр (ак һәм кара). Борынгы дөньяның тылсымлы әкиятләрдә чагылышы (табигать көчләре, кешеләрнең хайваннарга, үсемлекләргә әверелүе).
Тылсымлы әкиятләрнең төзелеше (вакыйгаларның чылбыр рәвешендә баруы, кабатланулар, билгеле бер ритм, әкиятне истә калдыру).
2. Белмәмештә кунакта(3 сәгать)
Шигъри формада язылган әсәрләр(Р. Вәлиева, Ф. Яруллин, Җ. Дәрзаман ,Йолдыз). Йолдыз “Белмим”, Р.Вәлиева “Замана баласы”, Ф.Яруллин “Эшнең аның берние юк”, Җ.Дәрзаман “Солдат булдым”.
Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Әйләнә-тирә дөньяның матурлыгы —шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуга инандыру. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлык. Чагыштыру, контраст,җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү,түбәнәйтү).
3. Укымышлы Ябалак янында (2 сәгать)
Г.Тукай ,Н.АхуноваА., Р Вәлиева,Р.Файзуллин, Э. Шәрифуллина әсәрләре; Г.Тукай ”Буран”; кыска шигырьләр;Н.Ахунова “Хоккулар”;Э.Шәрифуллина “Алтын балык”
Жанр үзенчәлекләре: сурәтләнгән вакыйгаларның тормышчанлыгы; әхлакый проблемаларның актуальлеге; уйдырмалар. Хикәянең төп мәгънәсе. Хикәя исеменең эчтәлеккә туры килүе. Хикәя геройлары, аларның портретлары һәм характерларының сөйләмнәре, башкарган гамәлләре аша чагылышы. Авторның үз героена мөнәсәбәте.

4. Аю өнендә (3 сәгать)
Л. Лерон,И.Туктар,Р.Миңнуллин әсәрләрен уку.
Л.Лерон “И ямьле дә соң дөнья!”
И.Туктар “Урман букеты”.
Р.Миңнуллин “Чыршы әйләнәсендә”.
Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Әйләнә-тирә дөньяның матурлыгы —шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуга инандыру. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлык. Чагыштыру, контраст,җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп,тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү,түбәнәйтү).
5. Күрү ноктасы (10 сәгать)
Р.Харис,Ш.Галиев,Ф.Садриев,Р.Миңнуллин, Р.Сарби,Г.Юнысова,Г.Гыйльманов,Н.Арсланов, М.Әгъләмов,М.Шабаев,Н.Мадьяров,З.Минһаҗева,Г.Шаһи,Ф.Зыятдинов,Р.Файзуллин, Г.Тукай,Р.Хафизова,Ж.Дәрзаман,Б.Рәхмәт,Р.Корбан,ЛЛерон,Ә.Моталлапов, Г.Афзал,Р.Валиева әсәрләрен уку.
6. Балалар газета-журналлары(1сәгать)
Газета-журналларның ни өчен вакытлы матбугат дип аталуын,яңалык белән гайбәт арасындагы аерманы аера белү. Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация,тон, темп саклап кычкырып уку). Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Эчтән укый белергә күнектерү. Чылбыр рәвешендә укыганда, үз урыныңны белеп, чират буенча уку.Укылган әсәргә анализ ясау.Татар телендә чыга торган балалар журналларын белү. журналларда һәм газеталарда ориентлаша белү.
7. Шагыйрь өчен табигать-серле һәм җанлы дөнья(4 сәгать)
Г.Морат, Г.Хәсәнов, Ә.Еники, Р.Мингалим, Йолдыз, Ф.Сафин, М.Фәйзуллина, Р.Газизов, С.Урайский, Л.Лерон, М.Галиев,М.Шабаев, Э.Шәрифуллина, Г.Мөхәммәтшин,Р.Вәлиева, Р.Корбан әсәрләре.
8. Кызык һәм көлкеле хәлләр(2 сәгать)
Л.Лерон, М.Шабаев, Э.Шәрифуллина әсәрләре.

Әдәби укуга 3 нче сыйныфта укыту планында атнага 1 сәгать вакыт бирелгән, программа 34 сәгатькә исәпләп төзелде.

Бүлекнең исеме	**Эчтәлек**	**Сәгатьләр саны**
Дәреслекнең беренче кисәге. Күзәтәбез һәм тәэсирләр белән уртаклашабыз	Табигатьнеӊ гүзәллеген әдәби һәм сәнгать әсәрләре аша аңлату. Балаларны табигатьтәге үзгәрешләрне күзәтеп барырга, күргәннәреӊ белән уртаклашырга өйрәтү. Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Әйләнә-тирә дөнья матурлыгының шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуына инандыру. Шигырьләрдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп,	**7**

	тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү,түбәнәйтү). Б. Рәхмәт “Иң күңелле чак”, Р. Хисмәтуллин «Июль аланы», Р. Вәлиева “Җәй һәм бала”, М. Галиев «Җиләктән кайтканда», М. Мирза “Көздә бермәл”, “Көз”, “Болыт”, Б. Рәхимова «Шук болытлар, батыр җил, якты кояш», М. Гафури “Болын”, Н. Дәүли «Бала болыт», . Р. Корбан “Көз нигә моңая”, Р. Вәлиева “Яңгыр, яу!”, “Китмә әле, бераз тор”, Йолдыз “Салават күпере”, М. Әлимбаев “Салават күпере”, Л. Лерон «Яңгырның ял көне», М. Җәлил “Яңгыр”, Р. Мингалим «Август каеннары», Ш. Маннур “Көзге урманда”, З. Туфайлова «Яфрак ява», Х. Әюпов «Әбиләр чуагы», К. Тәхау “Көзге урман”, Р. Әхмәтҗан “Соңгы яфрак”, М. Мазунов «Карап торам», Г. Хәсәнов «Кыр казы», Г. Бәширов «Ана каз белән ата каз һәм аларның унике бәбкәсе», Н. Гыйматдинова «Казлар», Г. Остер «Серне ачты», В. Хәйруллина “Тәрбияче попугай”, Н. Сладков “Кузалдавычлар”, Р. Әхмәт “Сыкы”, Н. Сладков “Кем остарак”, Р. Корбан “Мәктәпкә озату бәйрәме”, Г. Паушкин “Кыш”, Г. Рәхим “Безнең тауда”, Н. Әхмәдиев “Чишмәгә суга барам”, К. Кәримов “Кышкы мәтрүшкәләр”, Н. Гыйматдинова Сарбай”. **Эш формалары**: практик-уен, экскурсия, иҗади эш, яттан сөйләү, төркемдә һәм парларда. **Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Кеше һәм табигать бергәлеген, дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзалларга,әйләнә-тирә дөньяның матурлыгы —шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуга инанырга. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитетларны аерырга, автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлыкны,чагыштыру, контраст,җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белергә, аңлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерергә(темп,тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү,түбәнәйтү) **Милли төбәк компоненты:** Татар язучылары иҗаты белән танышу.	
Чагыштырулар серенә төшенәбез.	Әкиятләр турында гомуми күзаллау булдыру. Татар халык әкиятләрендәге төп герой белән башка халыклар әкиятләрендәге төп герой арасындагы охшаш һәм аермалы яклар. Геройларның характеры. Россия халыклары әкиятләре. Әкиятләрнең гасырлар дәвамында үсеше. Гади вакыт тасмасы: 1) бик борынгы әкиятләр, 2) борынгы, 3) бик борынгы булмаган әкияти вакыйгалар турында аңлату. Бик борынгы әкиятләрдә хайваннар арасындагы мөнәсәбәтләр, аларның тышкы күренешләре төп урынны алып тора. Борынгы әкиятләрдә геройның аңы, хәйләгә	**3**

	осталыгына дан җырлана. Ә әкияти вакыйгалар исә үз эченә геройның изге эшләрен, аның сәләтен, киң күңеллеген күрсәтүне максат итеп куя. Йөремсәк әкиятләр турында күзаллау. Әфган халык әкияте: “ Иң яхшы дару”, “Табышны ничек бүләргә?”, “Кабартма”; Уйгур халык әкияте: “Тылсымлы китмән”; Инглиз халык әкияте: “Көрән төстәге пингвин баласы”; Монгол халык әкияте: “Әтәч таңда нигә кычкыра?”; Манси халык әкияте: “Куянның колагы нигә озын?”; Кабарда халык әкияте: “Җәнлекләр патшасы”; Венгр халык әкияте: “Комсызлык бәласы”; Африка негрлары әкияте: “Сырны ничек бүлгәннәр?”; Эстон халык әкияте: “Куянның ирене нигә ярык?”; Эвенк халык әкияте: “Әтәч нигә кычкыра?”; Казакъ халык әкияте: “Юмарт дөя”; Нугай халык әкияте: “Карт һәм су анасы”; Норвегия халык әкияте: “Кабартма”; Алман халык әкияте: “Сандугач белән Аю”; Каракалпак халык әкияте: “Җәй белән Кыш нигә күрешми?”; Латыш халык әкияте: “Шайтанга ничә яшь?”; Литва халык әкияте: “Итагатьле мәче”, Л. Лерон “Әкияти башламнар”, Йолдыз “Охшашлык”, Э. Шәрифуллина “Әкият кайда?” **Эш формалары:** практик-уен, иҗади эш, эчтәлек сөйләү, төркемдә һәм парларда. **Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Дәреслекнең төзелешен белергә,әкиятләрнең автор һәм халык әкиятләренә бүленешен аерырга,эчтәлек битендә ориентлаша алырга, халык һәм автор әкиятләрен аерырга, иллюстрацияләр аша әкиятләрне танырга,әкиятләрне мәгънәви кисәкләргә бүлә белергә,кыен хәлләргә калганда авырлыкларны җиңә белергә, әкиятләрнең үзенчәлекләрен мөстәкыйль рәвештә күрә белергә, укыган әкиятләр арасыннан тылсымлыларын аера белергә, җәнлекләр турындагы татар халык әкиятләрен башка халык әкиятләре белән чагыштырып үзенчәлекле якларын таба белергә **Милли төбәк компоненты:** Төрле халык авыз иҗаты белән танышу.	
Кешеләрнең хыялларын аңларга тырышабыз	Әкият һәм хикәя жанрларының композиция үзенчәлеген (күзәтүләр аша) аңлату. Укучы – тыңлаучыга табигый көчләрнең серен , әкият геройларының серле тормыш агышын күрсәтү, хикәя геройларының характерында тормыштан алынган вакыйгаларны чагылдырып сөйләү. Уйдырмаларның максаты – тыңлаучыларны дөньяда булмаган,уйлап чыгарылган хәлләр белән шаккатыру. Л. Лерон “Хыял”, Йолдыз “Антенналы бәрәңге”, Л. Лерон “Хыялый Акбай”, Ә. Габиди “Тере антенналар”, Л. Лерон “Мәче малае Шукбай”, “Шукбай балык тота”, “Хат”, Ф. Мөслимова “Хыялый”, З. Гомәрова “Хыялларым”, Б. Рәхмәт “Ничек өйрәнергә”, Р. Фәйзуллин “Тугайда”, А. Әхмәтгалиева “Болытта җиләк үсә”, Ф. Садриев “ Юкка көттеләр”, А. Гыйләҗев “Суык”, А. Аланазаров “Дустымны эзлим2, В. Хәйруллин	**3**

	“Кем булам”, Йолдыз “Этем югалды бүген”, Р. Гыйзәтуллин “Батырлык”, Г. Рәхим “Иске самавыр торбасы”. **Эш формалары:** практик-уен, иҗади эш, яттан сөйләү, төркемдә һәм парларда **Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Хыял һәм фантазия турында белгәннәрне искә төшерү, яңа мәгълүматлар белән баету. Күзәтүчәнлек, уйлап табучанлык һәм яңалыкка омтылыш булдыру. Әсәрдәге төп фикерне ачыклау. “Хыял һәм чынбарлык” турында фикерләү, күзалларга өйрәнү. **Милли төбәк компоненты:** Татар язучылары һәм шагыйрьләре иҗаты белән танышу.	
Ярату турында	“Ярату” төшенчәсенең мәгънәсен әдәби әсәрләрдәге вакыйга һәм образлар язмышы аша аңлату: гаиләне хөрмәтләү, гаилә әгъзаларына, туган җиргә карата ярату хисләре, кече туганнарыбызга мәхәббәт. Дөньяны шагыйрьләр күзлегеннән чыгып тану. Р. Вәлиев “Барысын да яратам”, Ш. Маннур “ Яратам”, Р. Вәлиева “Чыпчык”, М. Хөсәен “Китап”, С. Урайский “Туган ил”, А. Гыймадиев “Шәмси маҗаралары”, Н. Кәримова “Авылым җыры”, В. Нуриев “Кем катырак суга?”, Р. Вәлиева “Яңгыр белән Кояш”, Г. Сабитов “Тәүге шатлык”, Ә. Баянов “Тургай”, Н. Гыйматдинова “Болын патшасы”, А. Әхмәтгалиева “Безнеңчишмә”, Г. Бәширов “Беренче кар”, Н. Сладков “Кышкы җәй”, М. Мазунов “Яңа карлар ява”, И. Солтан “Кар ник шыгырдый?”, И. Солтан “Кар ник ява?”, Р. Мәннан “Кыш килә”, Ф. Зыятдинов “Муллык билгесе”, М. Мирза “Кышның китәсе килми”, Р. Миңнуллин “Кар бәйрәме”, С. Урайский “Кыш шатлыгы”, Р. Вәлиева “Каникул вакытында”. **Эш формалары:** практик-уен, иҗади эш, яттан сөйләү, төркемдә һәм парларда **Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** “Ярату” төшенчәсенең мәгънәсен әдәби әсәрләрдәге вакыйга һәм образлар язмышы аша аңлау. Гаиләне хөрмәтләү, гаилә әгъзаларына, туган җиргә карата ярату хисләре, кече туганнарыбызга мәхәббәт булдыру. **Милли төбәк компоненты:** Татар язучылары һәм шагыйрьләре иҗаты белән танышу.	**4**
Дәреслекнең икенче кисәге. Хикмәтле тормыш тәҗрибәсе туплыйбыз.	Мәсәл жанрының килеп чыгышы, үсеше. Бөтен дөньяга танылган мәсәлчеләр: Эзоп, Ж.Лафонтен, И.Крылов, татар мәсәлчеләре К.Насыйри, Г.Тукай,М.Гафури, Г.Шамуков, Ә.Исхак һәм башка язучылар әсәрләрен өйрәнү. Төрле халык мәкальләре . Мәкальләрне сөйләмдә, мәсәлләрдә урынлы куллану. Дөньяны шагыйрьләр күзлегеннән чыгып тану. Мәсәл һәм экиятне чагыштыру. Мәсәлләрнең хайваннар турындагы экиятләрдән килеп чыгуы. Мәсәлләрнең төп асылы, эчтәлеге. Мәсәл моралендә мәкальләр куллану. Мәсәлләрнең тәрбияви роле. Эзоп “Давыл белән Кояш”, Г. Тукай “Җил илә Кояш”, Н. Исәнбәт “Ябалак белән	**4**

	Чыпчык", татар халык әкияте "Ябалак белән чыпчык", Ф. Яруллин "Мактану бәласе", К. Насыйри "Төлке белән Әтәч", М. Гафури "Мәймүн белән күзлекләр", "Чикерткә белән кырмыска", Г. Тукай "Көзге белән маймыл2, Г. Шамуков Көзге белән Маймыл", Т. Яхин "Карга белән Төлке", Ф. Яхин "Сыр бәласе", Г. Шамуков "Карга белән Төлке", Ф. Яруллин "Хәйләкәр куян", М. Гафури "Ике белән бака", В. Гаршин "Ил гизүче бака", В. Радлов "Карганың бәласе", Л. Толстой "Зирәк Чәүкә", К. Насыйри "Комсыз эт", С. Шакир "Таш белән Кырмыска", Ә. Исхак "Карт Имән белән яшь егет", М. Гафури "Ике чебен", М. Саттар "Кырмыска белән тирес корты", Г. Тукай "Яшь агач", Г. Тукай "Төлке белән йөзем җимеше", Ә. Исхак "Төлке белән виноград", Г. Вәлиева "Заман әкияте", Г. Тукай "Аккош, Чуртан һәм Кыскыч", И. Крылов "Аккош, Чуртан һәм Кысла", М. Гафури "Кәҗә белән Төлке". **Эш формалары:** практик-уен, иҗади эш, яттан сөйләү, төркемдә һәм парларда **Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Мәсәл жанрының килеп чыгышы, үсеше белән таныш булу. Бөтен дөньяга танылган мәсәлчеләр: Эзоп, Ж.Лафонтен, И.Крылов, татар мәсәлчеләре К.Насыйри, Г.Тукай,М.Гафури, Г.Шамуков, Ә.Исхак һәм башка язучыларны белү һәм әсәрләрен өйрәнү. **Контроль төрләре:** телдән тест. **Милли төбәк компоненты:** Танылган мәсәлчеләр һәм татар мәсәлчеләре иҗаты белән танышу.	
Көлке серләрен эзлибез.	Шигырьләрдә автор фикерен аерып алу. Шагыйрьнең кимчелекләрдән көлүе. Көлкеле әсәрләрдә көлке китереп чыгарган сәбәпләрне табу. Ш. Галиев "Иншаның файдасы", "Сүзләре һәм үзләре", В. Нуриев "Инша", Л. Лерон "Иртән уянасың килмәсә", Сүз тыңлыйсың килмәсә", "Инша", Р. Вәлиева "Көчле укучы", "Сыер эзләгәндә", К. Тәңрекулиев "Эшчән" Гельды", И. Юзеев "Хатасыз ничек язарга?", Р. Миңнуллин "Хаталар өстендә эшләү", Г. Морат "Үскәч кем булырга", "Тиргиләр", Р. Низамова "Табигать күренеше", Р. Фәйзуллин "Ничек яхшы булырга?", Йолдыз "Ике җаваплы табышмак", Н. Кәримова "Кое чыпчыгы", З. Туфайлова "Трай", А. Алиш "Утлы йомрка", Р. Вәлиев "Минеке". **Эш формалары:** практик-уен, иҗади эш, яттан сөйләү, төркемдә һәм парларда **Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Шигырьләрдә автор фикерен аерып ала белү. Шагыйрьнең кимчелекләрдән көлүен, көлкеле әсәрләрдә көлке китереп чыгарган сәбәпләрне табу. Язучы һәм шагыйрьләрнең көлкеле әсәрләрен белү.	**3**

	Контроль төрләре: телдән тест. **Милли төбәк компоненты:** Татар язучылары һәм шагыйрьләре иҗаты белән танышу.	
Герой ничек туа?	Автор әкиятләрендә, нәкъ халык әкиятләрендәгечә, вакыйгаларның кабатлануы, чылбыр рәвешендә тезелүе, аерым сүзләрнең ритмик кабатланып килүе. Автор теленең кабатланмас матурлыгы. Язның тәүге үзенчәлекләрен әсәрләрдән табу. Ф. Яруллин “Тылсымлы ачкыч”, Р. Мингалим “Уйларга кирәк”, Р. Харис “Берсе калсын иде”, Р. Вәлиева “Кышкы ямь”, Йолдыз “Белмәгәнен белми”, М. Мирза “Язның тәүге көннәре”, Г. Хәсәнов “Корташар”, “Гөблә”, “Май”, Ә. Рәшит “Яшенле яңгыр”, Г. Гыйлман “Күзге урман”, Ф. Садриев “Белемле әби”, Х. Халиков “Витаминлы аш”, Н. Гыйматдинова “Дару”. **Эш формалары:** практик-уен, иҗади эш, яттан сөйләү, экскурсия, төркемдә һәм парларда **Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Автор әкиятләрен анализлый белү. Автор теленең кабатланмас матурлыгын тою. Язның тәүге үзенчәлекләрен әсәрләрдән таба белү. **Контроль төрләре:** телдән тест. **Милли төбәк компоненты:** Татар язучылары һәм шагыйрьләре иҗаты белән танышу.	**4**
Үткәннәр белән хәзергене чагыштырабыз. Йомгаклау.	Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны табу. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү). Хикәя геройлары , аларның портреты һәм характер үзенчәлекләренең башкарган гамәлләре аша чагылышы.Авторның үз героена мөнәсәбәте.Геройларга чагыштырма характеристика.Герой яшәгән тирәлек,пейзаж. Р. Фәйзуллин “Онытма син!”, М. Мирза “Идел-йорт”, “Без бабайсыз үстек”, Р. Рәкыйпов “Мин яратам сине, Татарстан!”, Л. Шагыйрьҗан “Сөембикә манарасы”, В. Нуриев “Хуҗалар тавы”, Х. Туфан “Казан”, З. Гомәрова “Батырлар хакында”, Р. Харис “Сугыш турында сөйләшә картлар”, “Игенче җыры”, Г. Гыйлман “Нәсел агачы”, “Дәү әтинең әтисе”, “Универсиада”, В. Хәйруллина “Хозурлык һәм горурлык”, Ф. Кәрим “Ант”, Ватаным өчен”, М. Җәлил “Кичер, илем!”, Х. Халиков “Рәхмәт сезгә, ветераннар!”, В. Нуруллин “Бүреләр, үгез һәм без”, С. Рәхмәтуллин “Сандыктагы хәзинә”, Р. Мәннан “Без музейга барабыз”, Г. Ахунов “Канатлар кая илтә?”, Г. Моратов “Корыч шулай чыныкты”, И. Юзеев “Матурлыкны гына алып кит”, М. Рафиков “Җир куены2, Г. Бәширов “Безнең Татарстан”, Р. Фәйзуллин “Нефть”, “БезнеңКамАЗ”, Йолдыз “Спортчы Шүрәле”, Р. Миңнуллин “Кунакка килегез”.	**6**

	Эш формалары: практик-уен, иҗади эш, яттан сөйләү, экскурсия, төркемдә һәм парларда **Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү). Хикәя геройлары, аларның портреты һәм характер үзенчәлекләренең башкарган гамәлләре аша чагылышын, авторның үз героена мөнәсәбәтен, геройларга чагыштырма характеристика бирә белү. **Контроль төрләре:** телдән тест. **Милли төбәк компоненты:** Татар язучылары һәм шагыйрьләре иҗаты белән танышу.	
		34

Әдәби укуга 4 нче сыйныфта укыту планында атнага 1 сәгать вакыт бирелгән, программа 34 сәгатькә исәпләп төзелде.

№	Бүлекнең исеме	Сәгатьләр саны
1	***Тылсымлы әкият кануннарын өйрәнәбез: үткәннәрне яңадан кичереп, бүгенге тормыш белән бәйлибез***	7
2	***Фольклорга нигезләнгән хикәяләү. Дастан, риваять һәм легендалар аша тарих белән танышабыз, ә автор әкиятләре хисләр дөньясына чакыра.***	5
3	***Шагыйрьләр һәм рәссамнар иҗаты аша табигать һәм кешеләрнең матурлыгын аңларга өйрәнәбез.***	4
4	***Безгә кадәр яшәгән яшьтәшләребез тормышы белән танышабыз***	3
5	***Матурлыкның безгә ничек тәэсир иткәнен аңларга тырышабыз***	5
6	***Җирдә кеше булу өчен, кеше күпме юллар үтә***?	5
7	***Сәнгать дөньясының үзенә генә хас үзенчәлекләрен ачыклыйбыз.***	2
8	***Үткәне булмаган халыкның киләчәге юк.Туган ил турында уйланабыз***	3
		34

Әдәби уку дәресләре программасы, 4 нче сыйныф (34 сәг)

Халык авыз иҗаты

Мифлар турында гомуми кузаллау булдыру. Борынгы халыкларның тормышы, кеше һәм табигать арасындагы мөнәсәбәт. Тормыш агачы, тотем хайваннар һәм тотем үсемлекләр, кешеләрнең аларга карашы, борынгы традицияләрнең сакланышы.

Тылсымлы әкиятләр.

Дөнья турында борынгы кузаллаулар чагылышы. Тылсымлы әкият герое. Тылсым дөньясы, тылсымлы предметлар, сихри саннар, сүзләр, тылсымлы булышчылар. Тылсымлы әкият законнары: әкият герое өеннән чыгып китә, максатка ирешү юлы (тылсым дөньясы, карурманнар аша үтүче юл, сынаулар, тылсымлы булышчы ярдәме, җиңү шатлыгы). Халыклар әкиятләренең мифлар, легендаларда чагылышы.

Риваять һәм легендалар.

Риваять һәм легендаларда сөйләнгән геройлятьар, аларның кичерешләре. Тарихи бәйләнеш. Төрле атамалар, аларның килеп чыгышы. Риваять һәм легендаларда бирелгзн вакыйгаларның әкиятләрдә чагылышы.

Автор әкиятләре

Автор әкиятләренең халык әкиятләре белән охшашлыгы. (жанр һәм сюжет). Халык әкиятләрендәге тылсым белән җиңүләр, автор әкиятләрендә акыл белән эш итеп уңышка ирешү, ярату һәм яратыла белүнең көче.

Фольклор жанрының тормышта, хәзерге вакытта яшәеше.

Халык традицияләре һәм бәйрәмнәре. Гимннар (Татарстан гимны). Халык һәм автор әкиятләре.

Хикәя

Хикәя жанры турында кузаллау формалаштыруны дәвам итү**.** Хикәя геройлары, аларның портретлары һәм характер үзенчәлекләре, башкарган гамәлләре аша чагылышы. Авторның үз героена мөнәсәбәте. Геройларга чагыштырма характеристика. Герой характерының катлаулылыгы, вакыт белән бәйләнеше. Герой яшәгән тирәлек, пейзаж. Хикәядәге чынбарлык чагылышы. Әдәби тел берәмлекләре.

Әкият һәм хикәя жанрының үзгәлеге турында кузаллау формалаштыру. Әкият һәм хикәя жанрларының композиция үзенчәлеген (күзәтүләр аша) аңлату. Укучы-тыңлаучыга табигый көчләрнең серен, әкият геройларының серле тормыш агышын күрсәтү, хикәя геройларының характерын тормыштан алынган вакыйгаларны чагылдырып сөйләү.

Шигърият. Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып кузаллау. Әйләнә-тирә дөньяның матурлыгы — шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуга инандыру. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлык. Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү).

Әсәр авторлары турында

Шагыйрь, язучы, рәссамнарның биографиясе.

а) әсәрдә авторлар кичереше;

ә) автор күзәтүләренең чагылышы;

б) хәзерге заман авторлары белән очрашу, балаларның авторга сораулары, җаваплар.

Библиографик культура формалаштыру.

“Эчтәлек ” белән танышу , аңа карап, кирәкле әсәрне китаптан таба белү, кече яшьтәге мәктәп баласының дәреслектән тыш эшчәнлеген оештыру: өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану. Фән буенча сүзлек, белешмә әдәбият, вакытлы матбугат белән эшләү.

Балалар китабы белән эшләү. Китапның төп төп элементларын аеру: китап тышлыгы, китап төпсәсе, битләре. Китапны саклап тоту күнекмәләре булдыру. Төрле җыентыклар төзергә өйрәнү. Әсәр авторлары турында мәгълүмат туплау.

Уку, сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру

Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку) Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Эчтән укый белергә күнектерү. Чылбыр рәвешендә укыганда үз урыныңны белеп , чират буенча уку. Укылган әсәргә анализ ясау. Уку техникасын үстерү.

Укыту –тематик планлаштыру 1 сыйныф 33 дәрес

№ п/п	**Тема**	**Дәрес саны**
1	Кереш дәрес.“Өч кыз”, ”Куян кызы” әкиятен уку. Җөмлә. Интонация	**1**
2	Текст. Текст кисәге буларак җөмлә. Җөмлә кисәге буларак сүз. Ярдәмче сүзләр	**1**
3	а] авазы һәм А, ахәрефләре. [ә]авазы һәм Ә,әхәрефләре.	**1**
4	[ы] авазы һәм Ы,ыхәрефләре. [э] авазы һәм Э,э хәрефләре [и] авазы һәм Ии хәрефләре	**1**
5	[у] авазы һәм Уу хәрефләре [ү]авазы һәм Үү хәрефләре	**1**
6	[о] авазы һәм Оо хәрефләре [ө]авазы һәм Өөхәрефләре	**1**
5	Сузык аваз хәрефләре. Ныгыту.	**1**
6	[н]авазы һәм Ннхәрефләре	**1**
7	[л]авазы һәм Ллхәрефләре	**1**
8	[м]авазы һәм М,мхәрефләре	**1**
9	[р]авазы һәм Р,р хәрефләре	**1**
10	[й]авазы һәм Й,йхәрефләре	**1**
11	[ң]авазы һәм ң хәрефе	**1**
12	[йа],[йә]авазлары һәмЯ, я хәрефләре.	**1**
13	[йу],[йү] авазлары һәм Ю,ю хәрефләре	**1**
14	[йы], [йе] авазлары һәм Е,е хәрефләре	**1**
15	[д] авазы һәм Д,д хәрефләре [т] авазы һәм Т,т хәрефләре	**1**
16	[з] авазы һәм З,з хәрефләре [с] авазы һәм С,с хәрефләре	**1**

17	[гъ] авазы һәм Г,г хәрефләре [къ]авазы һәм К,к хәрефләре	**1**
18	[w]һәм[в]авазлары һәм В,в хәрефләре. “Авылда” хикәясе.	**1**
19	[ф]авазы һәм Ф,фхәрефләре.“Уфа-Казан” хикәясен уку	**1**
20	[б]авазы һәм Б,бхәрефләре.Татар халкының милли бәйрәмнәре. [п]авазы һәм П,п хәрефләре” Кошлар-безнең дусларыбыз”.	**1**
21	[ж] авазы һәм Ж,ж хәрефләре.Без укырга яратабыз[җ] авазы һәм Җ,җ хәрефләре. Кл. тыш уку: җырлы-биюле уеннар. ”Җиләк җыю” хикәясе..	**1**
22	[ш] авазы һәмШ,ш хәрефләре [щ]авазы һәм Щ,щ хәрефләре	**1**
23	[ч] авазы һәм Ч,ч хәрефләре.”Берлектә көч” хикәясе	**1**
24	[х] авазы һәм Х,х хәрефләре [һ] авазы һәм Һ,һ хәрефләре.	**1**
25	[ц]авазы һәм Ц,ц хәрефләре ь,ъ-аеру билгеләре	**1**
26	Сәяхәт башы. Аптыраткыч әкиятләр сере.	**1**
27	Санамыш серләре. Борынгы санамышлар. Табышмак ничек төзелә?	**1**
28	Эндәшләр, тизәйткечләр. Охшаш яңгырашлы сүзләр.	**1**
29	Рифма һәм шигырь мәгънәсе. Шаян шигырьләр. Яңгыравык шигырьләр. Поэзия һәм прозада сүзләрнең үзенчәлекле яңгырашы.	**1**
30	Урман мәктәбендә. Малайлар һәм кызлар турында Санамыш, тизәйткеч, үртәвеч.	**1**
31	Шигырьдә юмор хисе. Язучы фантазиясе. Дөньяны кем ничек күрә? Шагыйрь нәрсә күрә һәм ишетә?	**1**
32	Такмазалар, уйдырмалар, әкиятләр, бишек җырлары.	**1**
33	Рәссам нәрсә күрә? Рифмалашкан сүзләр. Йомгаклау.	**1**

Тематик планлаштыру 2 сыйныф 34 дәрес

№	**Дәрес темасы**	**Сәг. саны**

1.	Белдекле керпедә кунакта.	1
2.	Автор әкиятләре. Автор теленең кабатланмас матурлыгы. Г.Тукай “Кәҗә белән Сарык “ әкияте	1
3.	Хайваннар турында татар халык әкиятләрендә төп герой, аның характеры. “Батыр әтәч” татар халык әкиятен уку.	1
4.	Кыргый җәнлекләр турындагы әкиятләр."Бүдәнә белән төлке”. Борынгы әкиятләр	1
5.	Риваять турында гомуми күзаллау. Аз булса да үз акылың булсын.М. Гафури “Тавык белән үрдәк” шигъри әкияте, “Тавык нигә суда йөзә алмый?” риваяте	1
6.	Халык авыз иҗаты. Мәкальләр. Дуслык турында мәкальләр. Г.Юнысова “Керпе кайгысы.	1
7.	Тылсымлы әкиятләр “Гөлчәчәк” әкияте	1
8.	Юмористик әсәрләр. Ш.Галиев “Котбетдин мәргән”(мәзәк маҗара).	1
9.	Уйдырма әкиятләр.Н.Исәнбәт “Мырауҗан агай хәйләсе”. Әкияти вакыйгалар.	1
10.	Бөҗәкләр турындагы шигъри әсәрләр.З.Мансур ”Кырмыска һәм малай” Автор һәм халык әкиятләрендә охшашлык.”Музей йортына сәяхәт” Г.Вәлиева “Су әкияте”	1
11.	Әсәр геройларына карата үз фикереңне белдерү. Йолдыз “Белмим” әсәрен уку.	1
12.	Әсәр исеменең төп мәгънә, эчтәлек белән туры килүе. Р.Вәлиева “Замана баласы”.	1
13.	Эш эшкә өйрәтә. Ф.Яруллин “Эшнең аның берние юк”. Җанлы сөйләмнең мөһим чаралары . Җ.Дәрзаман “Солдат булдым”..	1
14.	Хоккулар. Кыска шигырьләр. Н.Ахунова “хоккулар”ы. Лирик герой.”Музей йортына сәяхәт”.	1
15.	Әкият һәм чынбарлык бергәлеге. Э.Шәрифуллина “Алтын балык”.	1
16.	Геройның эчке дөньясын аның әйләнә-тирә дөньяны танып белүе аша күрсәтү. И.Лерон “И ямьле дә соң дөнья!” ”Музей йортына сәяхәт”. “Музей йорты”.	1
17.	Күзәтә белгән кеше- бәхетле кеше. И.Туктар “Урман букеты”. Күзәтү ноктасы. Р.Харис “Төсле рәсем”.	1
18.	“Серле ачкыч” мәктәп клубына хат язу. Р.Миңнуллин “Чыршы әйләнәсендә”.	1

19.	Дөньяны танып белүнең яңа ысуллары. Ш.Галиев “Яңа фотоаппарат”. Р.Миңнуллин “Рәсем”.	1
20.	Күңел күзе. Г.Юнысова “Күзләр”әсәрен уку.	1
21.	Чагыштыру, контраст, җанландыру. Н.Арсланов “Сезнеке” Дөньяга төрлечә караш. М.Әгъләмов “Ямь-яшел”.	1
22.	Кеше һәм табигать бергәлеге. Ф Садриев “Боз өстендә”, Г.Шаһи “Тамчы,” Н.Мадьяров”Үз шәүләсен куркыткан”.	1
23.	Дөньяны шагыйрьләр күзлегеннән чыгып танып белү. Р.Фәйзуллин “Бинокль” Р.Хафизов “Күңел күзе”	1
24.	Алар-безгә, без-аларга карыйбыз., Җ.Дәрзаман “Балык тотты”, Б.Рәхмәт “Гөлйөзем белән чебен”	1
25.	Әсәр геройларының тирә-якка, дөньяга карашларын чагыштырып карау. Ф.Зыятдинов “Карга белән Шөпшә”. ”Музей йортына сәяхәт”, Җ.Дәрзаман “Күбәләк кар”	1
26.	Бер предметка төрлечә караш.Р.Миңнуллин “Кем соң минем Әби?” Ә Моталлапов “Кечкенә дә төш кенә”. ”Музей йортына сәяхәт”.Р.Миңнуллин “Йорт агачлары”	1
27.	“Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы. Г.Тукай “Бу кайчак була?”, Р.Корбан “Ел фасыллары”, Г.Афзал “Беренче кар”	1
28.	Хикәя герое. Р.Вәлиева “Шатлык кызы”.	1
29.	Балалар журналлары. Балалар газеталары	1
30	“Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы. Ш.Галиев “Тынлык”. Шагыйрь өчен табигать-серле һәм җанлы дөнья.Г.Хәсәнов “Имән каргасы”	1
31	Кышкы урман матурлыгы. Ә.Еники “Кышкы урман”, Йолдыз “Бәхетле агач”.	1
32	Якты күл сагышы. Ф.Сафин”Якты күл сагышы” М.Фәйзуллина “Агачлар да күлмәк алыштыра”.	1
33.	Көлке ничек туа? Л.Лерон “Тишек хәтер”, М.Шабаев “Зәңгәр песи.”	1
34.	Гаҗәпнең дә гаҗәбе, мәзәкнең дә мәзәге.Э.Шәрифуллина “Оттырды”, Л.Лерон “Гаҗәп хәлләр”	1

Тематик планлаштыру 3 сыйныф 34 дәрес

№	Дәреснең темасы	Дәрес саны
Дәреслекнең беренче кисәге. Күзәтәбез һәм тәэсирләр белән уртаклашабыз		
1	Иң күңелле чак Б.Рәхмәт”Иң күңелле чак”,Р.Вәлиева ”Җәй һәм бала” Р.Хисматуллин ”Июль аланы” Җәйне сагыну. М.Галиев ”Җиләктән кайтканда”	1
2	М.Мирза”Көздә бермәл”,”Көз”,”Болыт”М.Гафури ”Болын”Күк йөзендә болыт – рәсемнәр. Б.Рәхимова”Шук болытар,батыр җил,якты кояш”Р.Корбан”Көз нигә моңая?”Р.Вәлиева”Яңгыр яу”Йолдыз “Салават күпере”Н.Дәүли “Бала болыт”	1
3	Яңгырның ял көне.Л.Лерон “Яңгырның ял көне”Р.Вәлиева”Китмә әле.бераз тор”М.Әлимбаев”Салават күпере”,М.Җәлил”Яңгыр” Җир өстенә яфрак ява.Р.Мингалим “Август каеннары”	1
4	З.Туфайлова”Яфрак ява” Ш.Маннур ”Көзге урманда Алтын көз Ф.Хөсни “Яфрак коелганда”К.Тәхау “Көзге урман”	1
5	Кыр казлары китә җылы якка... М.Мазунов”Карап торам”Г.Хәсәнов “Кыр казы”Йорт казлары – гаҗәп кызык кошлар Г.Бәширов”Ана каз белән ата каз һәм аларның унике бәбкәсе” Н.Гыйматдинова “Казлар” Тәрбияче попугай Г.Остер”Серне ачты”В.Хәйруллина”Тәрбияче попугай”Әнәс Шакировның куен дәфтәре. Н.Сладков “Күзалдавычлар”Р.Әхмәт”Сыкы”	1
6	“Әнәс Шакировның куен дәфтәре. Н.Сладков “Кем остарак”Р.Корбан”Мәктәпкә озату бәйрәме”Әмирнең куен дәфтәреннән табышмаклар.Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы.”Матурлыкны бергәләп күреп аңлашабыз” Г.Паушкин”Кыш”Г.Рәхим “Безнең тауда” Р.Шәмсетдиновның”Ботинкалар” картинасы.	1
7	Серле чишмә,моңлы чишмә Н.Әхмәдиев”Чишмәгә суга барам”(1 нче кисәк)К.Кәримов “Кышкы мәтрүшкәләр”М.Кузнецов”Балачагым урамы” картинасы Сарбайның батырлыгы. Нәбирә Гыйматдинова “Сарбай”	1
Чагыштырулар серенә төшенәбез.		
8	Эш - кешене тәрбияли,ә ялкаулык – боза. Әфган халык әкияте”Иң яхшы дару”Уйгур халык әкияте”Тылсымлы китмән”Л.Лерон”Әкияти башламнар” Йолдыз”Охшашлык” Һәр җәнлекнең үз төсе.”Көрән төстәге пингвин баласы”Э.Шәрифуллина”Әкият кайда?”Нугай халык әкияте “Карт белән Су анасы”	1
9	Эш үткәч, үкенүдә файда юк.”Алтын алма”,”Әтәч таңда нигә кычкыра?”	

	”Сандугач белән Аю” И куян,куян... Манси халык әкияте”Куянның колагы нигә озын?”Эстон халык әкияте”Куянның ирене нигә ярык?” “Җәй белән кыш нигә көрешми?”	
10	Җәнлекләр арасында да патшалар була Кабарда халкының “Җәнлекләр патшасы” Латыш халык әкияте “”Шайтанга ничә яшь?” Казах халык әкияте “Юмарт дөя” Комсызлык китергән бәла Венгер халык әкияте”Комсызлык бәласе”Африка негрлары әкияте “Сырны ничек бүлгәннәр?”Әфган халык әкияте “Табышны ничек бүләргә?”	1
Кешеләрнең хыялларын аңларга тырышабыз.		
11	Хыял дөньясында Л.Лерон “Хыял” Л.Лерон “Хыялый Акбай” Йолдыз “Антенналы бәрәңге” Мәче малае Шукбай Л.Лерон “Мәче малае Шукбай” Ф.Мөслимованың “Хыялый” З.Гомәрованың “Хыялларым”	1
12	Мәчеләр дә кешеләрчә яши Л.Лерон “Мәче малае Шукбай” “Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы.”Р.Фәйзуллин “Тугайда”А.Әхмәтгалиева “Болытта җиләк үсә”Ф.Садриев “Юкка көттеләр”	1
13	Нәниләрнең хыялы А.Гыйләҗев “Суык” Дүрт аяклы дустым. А.Алланазаров “Дустымны эзлим” Йолдыз “Этем югалды бүген” Батырлыкка җирдә урын бар Р.Гыйззәтуллин“Батырлык”,Г.Рәхим “Иске самовар торбасы”	1
Ярату турында		
14	Барсын да яратам Р.Вәлиева ”Барсын да яратам”,”Чыпчык”, Ш.Маннур “Яратам” М.Хөсәен”Китап” С.Урайски“Туган ил”Авыл хикмәтләре А.Гыймадиев “Шәмси маҗаралары” Н.Кәримова “Авылым җыры”Җәйге кояш астында.	1
15	В.Нуриев “Кем катырак суга?” Б.Кустодиев “Идел.Салават күпере”Р.Вәлиева”Яңгыр белән кояш Шатлык - тәнгә сихәт.Г.Сабитов “Тәүге шатлык”Ә.Баянов”Тургай” Н.Гыйматдинова “Болын патшасы”	1
16	Чишмә буенда. А.Әхмәтгалиева”Безнең чишмә” Ф.Әминов “Су буе” картинасы Туган як кышы. Г.Бәширов”Беренче кар”Р.Мәннан”Кыш килә”Н.Сладков”Кышкы җәй”	1
17	Кар – ул муллык билгесе. М.Мазунов “Яңа карлар ява”И.Солтан Кар ник шыгырдый?1 И.Солтан “Кар ник ява?Ф.Зыятдинов “Муллык билгесе”М.Мирза”Кышның китәсе килми” Кыш шатлыгы.Р.Миднуллин “Кар бәйрәме”С.Урайский”Кыш шатлыгы” Р.Вәлиева “Каникул вакытында	1
Дәреслекнең икенче кисәге. Хикмәтле тормыш тәҗрибәсе туплыйбыз		
18	Мәсәл серләренә төшенәбез.Эзоп “Давыл белән Кояш”Г.Тукай “Җил илә Кояш” Ф.Яруллин “мактану бәласе”К.Насыйри “Төлке белән әтәч” Тапкырлык үлемнән коткара. Н.Исәнбәт “Ябалак белән Чыпчык”М.Гафури”Маймүн белән күзлекләр””Чикерткә	1

	белән Кырмыска”Г.Тукай “Көзге белән Маймыл”Г.Шамуков “Көзге белән Маймыл”	
19	Юк урында мактау – зарарлы эш.Т.Яхин “Карга белән төлке”Ф.Яхин”Сыр бәласе” Г.Шамуков””Карга белән Төлке”Ф.Яруллин “Хәйләкәр куян” М.Гафури “Ике Каз белән Бака”В.Гаршин “Ил гизүче Бака” Көч җитмәслек эшне акыл белән җиңеп була.В.Радлов “Карга хәйләсе”,	1
20	Л.Толстой”Зирәк Чәүкә”К.Насыйри”Комсыз эт”С.Шакир”Таш белән Кырмыска”Һәр макксатка ирешүнең үз чарасы бар Ә.Исхак “Карт имән белән яшь егет”,М.Гафури”Ике чебен”,М.Саттар “Кырмыска белән Тирес котры”,Г.Тукай “Яшь агач” Р.Харис “Бөкре агач” картинасы	1
21	Эшең барып чыкмаса, гаепне үзеңнән эзлә. Г.Тукай “Төлке һәм йөзем җимеше” Ә.Исхак”Төлке һәм виноград”Р.Вәлиева “Заман әкияте” Бердәмлектә көч. Г.Тукай “Аккош,Чуртан һәм Кыскыч”И.Крылов “Аккош,Чуртан һәм Кысла” М.Гафури “Кәҗә белән Төлке	1
Көлке серләрен эзлибез – 4 дәрес		
22	Белмәү гаеп түгел, белергә теләмәү гаеп. Ш.Галиев ”Иншаның файдасы””Сүз-ләре һәм үзләре” В.Нуриев “Инша”Л.Лерон”Иртән уянасың килмәсә” Белгән белгәнне эшләр Р.Вәлиева “Көчле укучы”К.Тәңрекулиев”Эшчән Гельды”Л.Лерон”Сүз тыңлыйсың килмәсә”	1
23	Бүләк зур булмас,укыган кеше хур булмас. И.Юзиев”Хатасыз ничек язарга?” Р.Миңнуллин “Хаталар өстендә эшләү”,Р.Низамова”Табигать күренеше”,Л.Лерон “Инша”,Г.Морат ”Үскәч кем Акылның кадере – әдәп белән,куәтнең кадере – сәләт белән. Р.Фәйзуллин “Ничек яхшы булырга?”,Йолдыз “Ике җаваплы табышмак”,Н.Кәримова ”Кое чыпчыгы”	1
24	Көнең бушка үтмәсен Г.Морат”Тиргиләр”, З.Туфайлова “Трай”,Р.Вәлиева”Минеке””Сыер эзләгәндә”,Р.Вәлиев,А.Алиш “Утлы йомырка”	1
Герой ничек туа?- 4 дәрес		
25	Беләге юан берне егар, белеме булган меңне егар. Ф. Яруллинның “Тылсымлы ачкыч” әкияте (1 нче кисәк) Р.Мингалим “Уйларга кирәк” Ф. Яруллинның “Тылсымлы ачкыч” әкияте(2нче кисәк) Р.Харис “Берсе калсын инде” Белер өчен дөресен,бик күп белергә кирәк Ф. Яруллинның “Тылсымлы ачкыч”әкияте(3 нче кисәк)Р.Вәлиева “Кышкы ямь”	1
26	Гыйлем ачкычы китап Ф. Яруллинның “Тылсымлы ачкыч” әкияте(4нче кисәк) Йолдыз “Белмәгәнен белми” Шыбырдашып тама тамчылар М.Мирза”Язның тәүге көннәре”, Г.Хәсәнов “Корташар”, ”Гөблә”	1
27	Беренче күкрәү. Г.Хәсәновның “Май”хикәясе,Ф.Васильевның “Юеш болын” картинасы, Ә.Рәшит “Яшенле яңгыр” Г.Гыйльман “Көзге урман” Табигатьнең серле китабы Г.Хәсәновның “Май”хикәясе Ф.Садриев “Белемле әби”	1
28	Шифалы яңгырлар Г.Хәсәновның “Май”хикәясе. Х.Халиков “Витаминлы аш”	1

	Канатлы дуслар. Г.Хәсәновның “Май”хикәясе Н.Гыйматдинова “Дару”	
Үткәннәр белән хәзергене чагыштырабыз – 6 дәрес		
29	Үткәнеңне онытма син! Р.Фәйзуллин”Онытма син!”, М.Мирза “Идел-Йорт”, Р.Рәкыйпов “Мин яратам сине,Татарстан!” Бик борынгы манара Л.Шагыйрьҗан “Сөембикә манарасы”,В.Нуриев “Хуҗалар тавы”,Х.Туфан “Казан”,А.Пашин “Сөембикә манарасы” картинасы	1
30	Сугыш кайтавазы М.Мирза “Без бабайсыз үстек”, Л.Фәттәхов”Сабантуй” картинасы,З.Гомәрова “Батырлар хакында”,Р.Харис “Сугыш турында сөйләшә картлар” Нәсел агачы. Е.Халькованың “Матюниннар портреты”картинасы Г.Гыйльман “Нәсел агачы”шигыре	1
31	Алар Ватан өчен көрәште Ф.Кәрим”Ант”, “Ватан өчен”Г.Гыйльман “Дәү әтинең әтисе”Рәхмәт сезгә ,ветераннар! М.Җәлил “”Кичер илем!”Х.Халиков “Рәхмәт сезгә,ветераннар” Сугыш чоры балалары В.Нуриев “Бүреләр,үгез һәм без”.	1
32	С.Рәхмәтуллин”Сандыктагы хәзинә”Р.Мәннан “Без музейга барабыз” Канатлар кая илтә? Г.Ахунов Канатлар кая илтә?Г.Морат “Корыч шулай чынықты” Х.Якупов ”Девятаев” Матурлыкка бай ул безнең заман И.Юзиев “Матурлыкны гына алып кит” М.Рафиков”Җир куены” И.Шишкин “Корабль төзерлек урман” картинасы.	1
33	Мин яратам сине,Татарстан” Г.Бәширов ”БезнеңТатарстан”,Р.Фәйзуллин “Безнең КамАЗ””Татарстан даны- нефть”Р.Харис “Игенче җыры” Укучыларның белемнәрен еллык тикшерү (арадаш аттестация)	1
34	Казан- спорт каласы Йолдыз “Спортчы Шүрәле” Г.Гыйльман”Универсиада”Р.Миңнуллин “Кунакка килегез” Йомгаклау	1

Тематик планлаштыру 4 сыйныф

№	**Бүлек. Дәрес темасы**	**Сәг саны**
1.Тылсымлы әкият кануннарын өйрәнәбез: үткәннәрне яңадан кичереп, бүгенге тормыш белән бәйлибез		
1	Җир йөзендә яшәгән беренче кешеләр. Җир ничек барлыкка килгән?	1
2	Борынгы легендалар ни сөйли? Тотем агачлар	1

3	Пәйгамбәрнең тууы. Туган як сылуы – ак каен	1
4	Абага чәчәге.	1
5	Тотем хайваннар. Татар мифологиясендә Ак бүре. Татарстан гербы.	1
6	Ак бүре (Татар халык әкияте) Әкиятләрдә ак елан.	1
7	Еланнар патшасы Шаһмара. **“**Тылсымлы әкият кануннарын өйрәнәбез: үткәннәрне яңадан ки-череп, бүгенге тормыш белән бәйлибез”темасын йомгаклау	1
2.Фольклорга нигезләнгән хикәяләү. Дастан, риваять һәм легендалар аша тарих белән танышабыз, ә автор әкиятләре хисләр дөньясына чакыра.		
8	Борынгы шагыйрь Кол Гали. Кыссаи Йосыф.	1
9	Без – татар балалары. Галимҗан Латыйп. “Минем нәсел”	1
10	Нәсел агачы.	1
11	Су асты патшалыгында. Су кызы.	1
12	Айсылу – бәхетле бала.	1
3.Шагыйрьләр һәм рәссамнар иҗаты аша табигать һәм кешеләрнең матурлыгын аңларга өйрәнәбез.		
13	Җирдә миңа ни кирәк? Шәехзадә Бабич шигырьләре.	1
14	Көзге табигать мизгелләре. Кышкы сандугач. Иртә яме, иртә моңы- җан азыгы.	1
15	Әнкәм портреты. Иң матур сүз.	1
16	Кеше ышанмаслык сүзне чын булса да сөйләмә. Газаплы язмыш.	1
4.Безгә кадәр яшәгән яшьтәшләребез тормышы белән танышабыз.		
17	Кечкенә хезмәтче. Күз яшьле балачак.	1

18	Каникуллар- рәхәт вакыт. Балачак хатирәләре.	1
19	Матурлык дөньяны коткара. Көннәрем гөрләп торсын.	1
5.Матурлыкның безгә ничек тәэсир иткәнен аңларга тырышабыз		
20	Каен – урман чибәре. Бөтен дөнья ак кына.	1
21	Язгы моң. Серле күк.	1
22	Матурлык дөньясы. Идел көзгесендә. Туган як.	1
23	Туган көнгә-салават күпере. Табигать – серле дөнья. Аккошлар-сак кошлар.	1
24	Сандугач – табигать җырчысы. Урман докторы.	1
6.Җирдә кеше булу өчен, кеше күпме юллар үтә?		
25	Кирлемән маҗаралары	1
26	Тылсымлы, кодрәтле үлән. Гөмбәләр серен белү кирәк.	1
27	Бану әби сабагы. Аш пешерү хикмәтләре. Татар халык ашлары.	1
28	Балалар дөньясы.	1
29	Бүрек-нәни көчек. Бүрек-ышанычлы сакчы.	1
7.Сәнгать дөньясының үзенә генә хас үзенчәлекләрен ачыклыйбыз.		
30	Язучы катнашында үткән “Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы.Бәбкә үстерү кыенлыклары Чыпчыкның да үз җыры бар	1
31	Яз галәмәтләре	1

	Һәркемгә үз Ватаны кадерле Татарстан флагы	
8.Үткәне булмаган халыкның киләчәге юк. Туган як турында уйланабыз		
32	Зур тарихлы батыр халкым	1
33	Балачакның онытылмас мизгелләре Сөю-иң куатле дәва.	1
34	“Сәнгать дөньясының үзенә генә хас үзенчәлекләрен ачыклыйбыз”бүлеген йомгаклау.Йомгаклау контроль эше.	1

В данной рабочей программе по литер. чтению на родном языке 1-4 кл пронумеровано прошнуровано и скреплено печатью МБОУ «Каракашлинская ООШ» 33 (тридцать три) страниц
Директор школы ________ Шарафеева З.М.